

129.

FACULTATEA DE FILOSOFIE ȘI LITERE DIN BUCUREȘTI

Dr. ZACHEI MÎȚIU
ADVOCAT
BOCȘA-MONTANĂ

COMEMORAREA REGELUI CAROL I

CU PRILEJUL

DESCHIDERII CURSURILOR FACULTĂȚII

LA 1 NOEMVRIE 1914

Zachei

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & C-ie, Societate anonimă

1914

23/498
6.26.

III 10.731
D

FACULTATEA DE FILOSOFIE ȘI LITERE DIN BUCUREȘTI

Dr. ZACHEI MÎȚIU
ADVOCAT
BOCȘA-MONTANĂ

COMEMORAREA REGELUI CAROL I

CU PRILEJUL

DESCHIDERII CURSURILOR FACULTĂȚII

LA 1 NOEMVRIE 1914

Z. Mîțiu
Lugoj, 6/VII, 1914.

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & C-ie, Societate anonimă

1914

1
129/80
VA
70

10891/91

MEMORANDUM
REGISTERED

REGISTERED

REGISTERED

REGISTERED

CUVÂNT DE DESCHIDERE

DESPRE

REGELE CAROL I ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL PUBLIC

DE

I. BOGDAN

Decanul facultății de filosofie și litere.

CUVÂNT DE DESCHIDERE

DE

REGIILE CAROL I SI INVIATAMANTUL PUBLIC

DE

I. BOGDAN

Directorul Institutului de Cercetare si Istorie

Alteță Regală,

Onorat auditor,

Consiliul facultății de filosofie și litere a luat, în cea dintâi ședință a acestui an școlar, hotărîrea ca de data aceasta cursurile facultății să se deschidă printr'o comemorare a răposatului Rege Carol I, în localul Fundațiunii Universitare care-i poartă numele și este cea mai strălucită donațiune din câte s'au făcut până acum universității noastre *).

Facultatea de filosofie și litere având menirea să cultive în primul rând studiul istoriei, al geografiei și al literaturii românești, adică tocmai acele științi, de care răposatul nostru Rege se ocupă cu predilecțiune și la a căror propășire el a contribuit foarte mult, eră datorare să ia inițiativa pentru pomenirea pioasă, în chiar lăcașul ce va rămâne cea mai falnică mărturie a dărnicii sale, a regelui care a iubit atât de mult tinerimea universitară, încât la adânci bătrânețe a ținut să întregească și să inaugureze din nou clădirea începută cu douăzeci și trei de ani înainte, clădire „în temelia căreia și-a pus“, cum zicea însuș la inaugurarea din 1895, „via sa credință în viitorul României“.

Această credință nu eră o vorbă deșartă în gura regală, ci un sentiment adevărat care l-a însoțit pe Regele Carol în

---

*) La această comemorare a asistat, din ordinul M. S. Regelui Ferdinand, și A. S. R. Principele moștenitor Carol, însoțit de d. general Perticari.

tot cursul lungii și binecuvântatei sale domnii, prinzând în inima lui rădăcini cu atât mai adânci, cu cât mai de aproape a cunoscut însușirile poporului, asupra căruia soartea l-a chemat și i-a îngăduit să domnească atâția ani.

Regele Carol și-a iubit poporul din tot sufletul și s'a simțit fericit în mijlocul lui, atât de fericit încât, cum spune însuș în sublimul său testament, a iertat pe toți acei fii rățăciți ai lui, cari din neștiință sau răutate, sau din îndemnul amăgitor al streinilor și dușmanilor noștri, i-au bânuit bunele sale intenții, l-au calomniat și — trebuie s'o spunem, căci așa este — i-au amărit zilele din urmă ale vieții, când se sileă să-și concentreze toate puterile energicului său suflet, spre a veghiă la destinele țării și ale neamului nostru.

O, tu suflet blând față de ceilalți și aspru față de tine însuși, dacă ai putea să trimieți, din veșnicia fără patimi în care ai trecut, asupra celor răi acel duh plin de milă care străbate cele din urmă dorințe ale tale și care a arătat tuturor că, în viață fiind și nerecunoscut știindu-te de mulți dintre ai tăi, tu te-ai gândit înainte de toate la iubitul tău popor și la fericirea României!

A zugrăvi cum se cuvine, în câteva minute, întreaga bogăție de fapte și de însușiri sufletești ale Regelui pe care cu evlavie îl pomenim astăzi, este cu neputință. Mă voiu mulțami dar, — fiindcă despre faptele de căpetenie ale domniei sale va vorbi colegul meu, profesorul de istoria Românilor, — să vă aduc aminte de grija ce a purtat pentru învățământul superior al țării, pentru știința specific românească și pentru cultura obștească, cât și de faptele săvârșite de dânsul spre dobândirea și înmulțirea acestor bunuri sufletești ale națiunii. Pomenind de toate acestea, noi profesorii și studenții facultății de litere ne arătăm vrednici de bunul nostru Rege Carol I, pentru care, dacă nu mai putem aduce, cum foarte bine zicea reprezentantul tinerimei universitare la serbarea de 9 Mai anul acesta, „lacrimi de recunoștință la picioarele tronului“, suntem datori să le vărsăm la căpătâiul mormântului său. Recunoștința ce arătăm astfel răposatului Rege îl onorează nu atât pe dânsul și dinastia lui, cât mai ales pe noi cei ce o simțim, fără s'o ascundem.

Chiar dela începutul domniei sale, în 1866, Regele Carol a avut fericirea să inaugureze activitatea uneia din cele mai înalte instituțiuni de cultură ale neamului românesc, a Societății Academice, devenite apoi Academie Română. La 1870, încă tânăr și abia trecut de greutatea învățării limbii românești, dar cuminte, cum a rămas toată viața, dânsul a dat Academiei povața pe care ar trebui s'o aibă și astăzi de normă toate instituțiile de cultură înaltă: că ținându-se „departe de *agitațiunile febrile ale unor aspirațiuni necoapte*, ele să desvolte *adevăratele forțe ale națiunii* și să răspândească convingerea că în timpurile moderne numai *munca conștiincioasă și cugetările serioase* sunt în stare să dea unui stat putere și viață“.

Următor neșovăelnic al acestui principiu, Regele Carol, deși strein de origine, a ajuns printr'un studiu stăruitor și metodic să-și formeze în ce privește istoria și limba românească,—cele două „temelii ale existenței noastre naționale“, cum le-a numit într'un discurs academic,—niște păreri mai întemeiate chiar decât unii membri din Academie, și a izbutit să întărească în sânul acestei instituții acel curent sănătos care vrea să reîntroneze în literatură „limba veche, pe care poporul o înțelege și o iubește“ și să dea din nou viață cuvintelor ce „de veacuri își căpătaseră împământarea“, dar printr'o rătăcire trecătoare a bunului simț fuseseră alungate de „neologisme sterpe, pocite și fără sens“. Ca să puie astfel de principii la temelie Marelui Etimologic al limbii române, lucrat și tipărit cu o largă dărnicie din partea sa, cât de adânc a trebuit să se pătrună Regele Carol de geniul limbii române, cât de atent a trebuit el să citească cărțile bisericesti, cronicile vechi și poezia populară, „această comoară bogată a limbii noastre“! Cine recunoaște în aceste vorbe din anii 1884 și 1891 pe elevul dela 1866 — 1867 al lui August Treboniu Laurian, care în discursurile sale mai zicea câteodată *laboare* în loc de muncă, ori *diligință* în loc de sârguință? Regele Carol n'a putut să ajungă la acest rezultat decât printr'un studiu temeinic al limbii noastre. Ajutat de bunul său simț, el a văzut rătăcirea și a contribuit mult la oprirea curentului fals al latinismului.

Cu aceeaș temeinicie și cu aceeaș dragoste crescândă a studiat Regele Carol și istoria poporului român. „O judecată sigură asupra condițiunilor de trai și de dezvoltare ale unui popor neputându-se dobândi fără o adâncită cunoștință a întregii sale istorii, privesc ca o datorie—zicea dânsul într'o comunicare făcută la Academia Română în 1900—de a studia cu deamănuntul trecutul neamului românesc, care se coboară dintr'o așa mândră obârșie“; iar într'o altă comunicare dela 1901 adăogă: „Numai printr'un studiu adânc al istoriei, generațiile prezente și viitoare își vor putea face o oglindă exactă a trecutului și vor putea prețui în toată însemnătatea sa vrednicul loc ce și l-a asigurat România prin patriotismul și vitejia fiilor săi“.

Nu trebuie să ne mire dar faptul că Regele Carol era un foarte bun cunoscător al istoriei române și al izvoarelor ei, și, ceea ce este mai important, că el ne-a lăsat, pentru epoca în care a domnit ca Principe și Rege al României, niște memorii sigure, obiective și atrăgătoare prin expunerea lor clară și nemeșugită, memorii deaci înainte indispensabile nu numai pentru istoria României, ci și pentru istoria întregului Orient european.

Un monarh cu cunoștințe așa de adânci despre limba și istoria țării sale, nu putea să nu acorde atențiunea cuvenită și învățământului superior. În discursul ținut cu ocazia jubileului de douăzeci și cinci de ani al universității din București, la 22 Octomvrie 1889, Regele Carol spunea că este mândru că în timpul domniei sale această universitate s'a completat cu două facultăți, cu cea de medicină, pregătită ceva mai dinainte și deschisă la 1869, și cu cea de teologie, adaosă la 1881 mai ales în urma stăruințelor lui. Convins că „religia este izvorul tuturor virtuților“, Regele Carol credea că poate să ridice cu vremea clerul nostru și învățătura lui teologică la nivelul clerului catolic sau protestant din Germania. Dacă facultatea teologică a rămas, din punctul de vedere științific și moral, mult mai pe jos de așteptările întemeietorului ei, cea de medicină a fost o mare binefacere pentru țară, căci ea a contribuit în mod puternic nu numai la îndreptarea sănătății publice, ci și la pregătirea noastră pentru

cercetări serioase științifice, vrednice de cercetările similare din apusul Europei.

Tot la 1889 Regele Carol își exprimă credința că universitățile noastre vor deveni „un focar de lumină al unei mari părți a răsăritului“ și făgăduie să fie pururea „sprijinitorul cel mai statornic“ al lor, având „nezdruncinata încredințare că atunci când nepotul“ său, actualul nostru Rege, „încălzit de cele mai arzătoare sentimente patriotice, va prezida sărbătoarea pentru împlinirea a cincizeci de ani de viață“ ai universității din București, sărbătoare pe care în mod simbolic o numește „nunta de aur între luminile revărsate de universitate și sufletul tinerimei“, — „acest înalt leagăn de cultură are să fie tot așa de sus pus, cât și viitorul scumpei noastre patrii“. Înălțătoare și profetice cuvinte!

Ceeace Regele Carol așteptă dela universitățile noastre, ca instituțiuni de cultură științifică generală și profesionistă, și ca educatoare ale tinerimei, ne-a spus la 1897 în discursul de inaugurare a universității din Iași și la 1906 în răspunsul dat profesorilor universitari la felicitările pentru iubilul de patruzeci de ani de domnie. „O direcțiune *sănătoasă și națională* a înaltelor studii ce se urmăresc în universități este o condițiune neapărată a adevăratei propășiri“. — „Conștiința națională, redeşeptată prin luptele vitejești ale armatei, așteaptă conducători înțelepți și cumpăniți. Ieri, datorită țării eră deslușită: recăștigarea independenței; astăzi, condițiunile vieții noastre sociale s'au lărgit și s'au înmulțit, și țara are trebuință de puteri nouă, spre a asigura mersul neîntrerupt al dezvoltării noastre naționale. Aceste *elemente de ponderațiune înțeleaptă*, care urmează a fi *precumpănitoare în direcțiunea politică și socială a statelor moderne*, le așteptăm dela universitate“. — „Pregățiți-ne bărbați cu iubire de țară, cu suflet curat și cu voință îndreptată spre munca conștiințioasă și folositoare. Nu uitați că caracterele, mai mult decât talentele, hotărăsc soarta popoarelor, și că numai *forța morală* le poate apăra de învingere și nimicire“. Înțelepte și adânci sfaturi, cari împreună cu cele adresate tinerimei la 9 Mai anul acesta: „nu uitați niciodată că știința trebuie însoțită cu cultura inimii, cu iubirea de țară și cu demnitatea vieții, pentru ca roadele ei să fie binecuvântate și cu

adevărat folositoare binelui obștesc și patriei“, — pot fi considerate drept testamentul pedagogic al educatorului nostru încoronat. Cât de mult s'a păcătuit și cât de mult se păcătuște încă, conștient și inconștient, împotriva acestor mântuitoare principii, chiar de către cei ce ar trebui să le aplice în viața universitară și în viața publică a țării!

Dar Regele Carol nu s'a ocupat numai de învățământul superior. Crescut într'o țară unde instrucțiunea elementară eră mai răspândită și mai solidă decât în alte țări ale Europei, și într'o epocă în care binefacerile acestei instrucțiuni se vădiseră atât de bine prin strălucita renaștere a poporului german, literară și științifică la început, apoi militară și politică, răposatul Rege și-a îndreptat de vreme privirile și în patria sa adoptivă asupra învățământului primar, înființând chiar în primul an de domnie, cu o însemnată subvenție personală, școala normală de învățători care îi poartă și acum numele.

La 1876, cu ocazia unei serbări școlare, dânsul spunea că numai atunci se va simți pe deplin mulțămît, când va vedea că fiecare Român știe să scrie și să citească. Din nenorocire, această dorință, după treizeci și opt de ani, nu este nici pe jumătate împlinită, din pricina nepăsării vinovate a clasei conducătoare, în sânul căreia sunt și azi oameni nedoritori de luminarea poporului, și din lipsa de continuitate în administrația învățământului, continuitate pe care răposatul Rege o cerea mereu, împreună cu stabilitatea personalului, dar nu aveă mijloacele s'o impuie. Regele Carol a căutat în totdeauna „să încurajeze silințele, să stimuleze talentele și să răsplătească meritele“ profesorilor celor buni, dar n'a putut să împiedece ca buruiiana veninoasă a politicianismului să nu prinză rădăcini printre cei slabi și să amenințe cu înăbușire caracterele nobile și independente ce se găsesc încă în număr suficient în corpul didactic al țării.

În două remarcabile discursuri din 1879 Regele Carol a atins într'un mod fericit chestiunile fundamentale privitoare la învățământul public, chestiuni cari de pe la 1885 încoace au preocupat până ieri în cel mai înalt grad opinia publică și au dat naștere la fel de fel de reforme și contrareforme. „Dacă este adevărat și elementar că, pentruca un popor

să-și consolideze libertățile de care se bucură, trebuie să-și desvolte *instrucțiunea primară*, nu este mai puțin adevărat că, cu cât se va ridica nivelul *culturei celei înalte* (adecă al celei universitare), cu atât va prospera și *învățământul secundar*, și cu cât acesta se va îmbunătăți, cu atât va lucra cu mai multă eficacitate asupra înfloririi acelu *învățământ* care este menit de a lumina masele profunde ale națiunei“.

Multă atenție a dat Regele Carol și *învățământului profesional*, deoarece eră pătruns de adevărul că „desvoltând această ramură de învățământ și dându-i o direcțiune practică, realizăm un adevărat progres social și pregătim viitorul economic și industrial al României“, pe care în viață fiind l-a promovat printr'o politică îndrăzneată de căi ferate, iar după moarte prin lăsarea sumei de trei milioane de lei pentru înființarea la București a unei „școli industriale“, după modelul celei din München.

Dacă voiu mai pomeni de *Societatea geografică română*, înființată și minunat organizată la 1875 exclusiv prin stăruințele defunctului Rege — dela dânsa el speră „un folos nemărginit pentru viitorul țării“ și pentru dânsa el a făcut mai mult decât se poate așteptă dela un suveran, — voiu fi pomenit cele mai importante instituții de cultură, cărora Regele Carol le-a închinat grijile sale de toate zilele și prin care dânsul a adus neperitoare servicii învățământului nostru superior și altor ramuri de activitate națională.

Cultură națională, educație națională, creștere în iubirea de patrie și în frica de Dumnezeu, emancipare de influențele streine — sunt cuvinte ce întâlnim deseori în discursurile și scrisorile Regelui Carol, cuvinte cari trebuie să încălzească mai ales inima noastră, a profesorilor și studenților facultății de litere, cari urmând învățăturilor răposatului Rege, vom contribui fiecare cu partea lui la croirea unei sorți mai bune și mai vrednice pentru poporul nostru.

Să ne închinăm dar cu smerenie memoriei acestui bun și înțelept suveran, căruia cu drept cuvânt am putea să-i zicem și mare, dacă sentimentele noastre intime nu ne-ar șopti să rezervăm acest atribut pentru unul din urmașii lui,

care va ști să desăvârșească opera începută de dânsul, aducând la îndeplinire idealul la care el se gândia numai în rugăciunile sale și de care nu vorbiă decât cu cea mai mare discrețiune.

„Bun“, „înțelept“, sau „mare“, el va fi, pentru cei ce trăim astăzi ca și pentru urmașii noștri, un educator prin sfaturile ce ne-a dat și o pildă prin faptele ce a săvârșit.

Venit într'o țară care, deși scăpase de regimul turcesc, continuă să fie stăpânită de o boerime turbulentă, cu deprinderi rele și, pe deasupra, trăind din exploatarea fără milă a țărănimii, Regele Carol a lucrat o jumătate de secol pentru creierea puterii militare de mult dispărute, pentru înmulțirea izvoarelor de bogăție și pentru ridicarea culturii intelectuale a acestei țări, terenuri pe cari progresul se poate realiza ceva mai sigur și mai repede decât pe cel moral. Deaci: desăvârșirea unirii făcute de Cuza Vodă, nea-târnamarea politică câștigată prin participarea glorioasă la războiul ruso-turc din 1877, înălțarea principatului la rangul de regat și desvoltarea de azi a puterii militare și economice a României, cheazășie de un viitor asigurat.

Crescut în spirit liberal și democratic, simpatia Regelui Carol mergeă întâi de toate spre țărănime; a avut însă toată solitudinea și pentru celelalte clase ale populațiunei. Ocolind din principiu, în prefacerile adânci ce le râvniă pentru țara sa, mijloacele revoluționare, el a contribuit ca evoluarea în spre mai bine a diferitelor așezăminte și a spiritului public să se îndeplinească cu puțină inițiativă personală și ceva mai încet decât ar fi fost de dorit; în schimb însă, ea s'a făcut, dacă exceptăm răscoalele lesne de înțeles ale țărănimii din 1888 și 1907, fără alte zguduiri primejdioase.

Fire obiectivă și în aparență rece, dar capabilă să se încălzească și pentru mari idealuri, el nu s'a lăsat a fi stăpânit de patimi sau de prieteni, de simpatii sau de antipatii personale. Gelos de demnitatea sa regală, el a știut să și-o păstreze neatinsă, ca foarte puținii monarhi; ai fi zis că a fost născut să fie Rege. N'a tolerat camarile în jurul său, n'a urit și n'a invidiat pe sftncicii săi, pe cari i-a ales totdeauna din considerațiuni politice, nu personale sau dinastice, și cărora le-a păstrat și le-a arătat meritata recunoștință.

Milos cu cei obidiți și săraci, chiar și cu cei ajunși din vina lor în sărăcie, el a exercitat o largă și discretă dărnicie, dictată de spiritul său profund-religios și nepoftitor de recunoaștere publică.

Muncitor neobosit, stăruitor și foarte îndemânat în treburile din lăuntru și respectând cu sfințenie legea, într'o țară unde ea se calcă și acum cu mare ușurință, hotărît și viteaz în războiu, prevăzător și econom între risipitori, bun între răi, darnic față de toate instituțiile țării, — cum erau voevozii și boierii cei vechi față de biserici și spitale, și cum nu mai sunt urmașii lor de azi, — supunându-se fără să cârtească feluritelor și grelelor sarcini ale domniei, Regele Carol a combătut toată viața sa, la sine și la alții, egoismul și individualismul exagerat ce duce la anarhie, și ne-a arătat, prin povește înțelepte dar mai cu seamă prin pilda sa vie, ce cale trebuie să apucăm, spre a așeza pe temelii tot mai trainice statul și poporul românesc.

Deaceea veșnică îi va fi pomenirea.

CONFERINȚĂ

ASUPRA

DOMNIEI REGELUI CAROL I

DE

Prof. D. ONCIUL.

---

*Alteță Regală,
Domnilor și onorat auditoriu,*

Universitatea noastră are durerea de a începe acest an școlar, în care împlinește 50 de ani de existență, în mare doliu național, jălind pe marele Rege care a fost întemeietorul dinastiei României, întemeietorul independenței țerii și al Regatului român, îndrumătorul unui viitor mai bun pentru Statul român și neamul românesc.

Jalea țerii și a neamului întreg după marele Rege întemeietor nu are precedent în istoria noastră, decât doar jalea cu care a fost plâns, acum 410 ani, marele domn al Moldovei și erou al creștinătății, despre care cronicarul țerii zice:

„Ingropat-au pe Ștefan Vodă în mănăstirea Putna, cu multă jale și plângere a tuturor lăcuiitorilor țerii, cât plângea toți ca după un părinte a lor; că cunoștea toți că s'au scăpat de mult bine și apărare. Ce după moartea lui îi zicea sfântul Ștefan Vodă, nu pentru suflet ce este în mâna lui Dumnezeu, că el încă au fost om cu păcate, ci pentru lucrurile sale cele vitejești, carele nimene din domni, nice mai nainte, nice după aceia, nu l-au agiuns“.

Asemenea „jale și plângere a tuturor lăcuiitorilor țerii“, ca și a neamului întreg, jale și plângere la care a luat parte toată lumea civilizată, lăsă după sine, în zilele noastre, Carol Intemeietorul, părintele patriei dela care țara și neamul au avut „mult bine și apărare“, marele Domn și Rege pe care nimene din domnii țerii „nu l-au ajuns“.

În cea mai lungă domnie ce a fost hărăzită unui dom-

nitor român, domnie care a întrecut cu 1 an și 2 luni pe cea a lui Ștefan cel Mare, slăvită în istoria noastră ca cea mai lungă și mai glorioasă domnie ce i-a precedat, Regele Carol a înscris în istorie cele mai glorioase pagini pentru neamul românesc. Prin faptele îndeplinite și rezultatele dobândite în lunga și binecuvântata sa domnie, el a fost și rămâne pentru toate timpurile nu numai un mare domnitor al României, dar și unul din cei mai însemnați suverani în istoria lumii.

Istoria, în nepărtinirea și dreptatea ei eternă, va judecă, la timpul său, pe deplin și cu recunoștință cuvenită, această mare și bogată domnie. Nouă contemporanilor ne revine însă datoria de a înregistra faptele și a exprima sentimentele, faptele văzute și constatate, sentimentele ce mișcă inimile noastre și sufletul neamului față cu aceste fapte.

În cursul ce voi face, în acest an școlar, asupra domniei Regelui Carol, cum și în seminarul de istoria română, unde se vor citi și studia părți alese din memoriile sale, vom avea prilejul să îndeplinim o parte din această datorie, în limitele unui curs și ale unor lucrări universitare.

Astăzi, deschizând cu solemnitate cursurile Facultății de filosofie și litere, am venit să aducem prinosul nostru de recunoștință părintelui patriei pe care îl jălim, reamintindu-ne, într'o privire generală asupra glorioasei sale domnii, faptele mai însemnate ce au făcut gloria ei, fericirea și mândria țerii și neamului.

D-l decan, în cuvântul de deschidere, a arătat binefacerile ce Regele Carol, în grija sa neîncetată pentru binele sufletesc al poporului său, le-a adus culturii naționale și în special învățământului și Universității noastre.

În conferința ce am onoarea de a expune aci, vom lua în privire mai ales faptele acestei binecuvântate domnii, prin cari s'au realizat aspirațiunile naționale ale generațiunilor ce ne-au precedat, aspirațiunile pentru a căror înlăptuire Națiunea a chemat la domnie pe Principele Carol de Hohenzollern, în urmă Regele glorios al României, spre a o duce la izbândă.

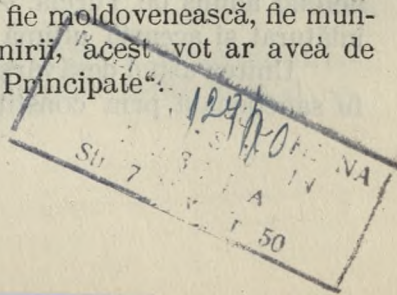
Acele aspirațiuni erau: uaierea, dinastia, neatârnrarea. Prin înlăptuirea lor, s'a creat România contemporană.

Onorat auditoriu,

Unirea Țerilor surori, care eră una din aspirațiunile naționale ce se constată în istoria noastră încă din secolul al XVI-lea înainte de Mihai Viteazul, adevă din domnia lui Despot Vodă, a ajuns la înfăptuire durabilă, după repetate încercări și năzuințe neizbutite, abia prin alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Principatelor-Unite Moldova și Țara-Românească. Inșă ea a devenit definitivă, ca unire a celor două țeri într'un singur Stat în formă constituțională, numai în și prin domnia Regelui Carol.

Sub Alexandru Ioan Cuza, Statul alcătuit prin unirea celor două Principate sub o singură domnie încă nu eră așezat în formă constituțională. Unirea nu eră recunoscută ca contopire politică a celor două țeri într'un singur Stat, ci numai ca uniune personală și administrativă, admisă în mod provizoriu, pe timpul cât va domni Cuza. Deși Adunările unite ale Principatelor au luat în 1862 numele de „Adunarea României“, domnitorul a continuat a se numi „Domn al Principatelor-Unite“. Regele Carol a fost primul domnitor care a luat titlul de „Domn al României“, și constituția promulgată de noul domn eră actul de constituire a Statului unitar România.

După alegerea prin plebiscit a Principelui Carol de Hohenzollern ca „Domnitor al Românilor“ cu drept de moștenire, alegere încheiată la 8 aprilie 1866, puterile protivnice unirii și stabilirii dinastiei prin un principe strein căutau să zădărnicească și alegerea făcută, și unirea întărită prin această alegere. În urmare, conferința puterilor garante întrunită la Paris, nerecunoscând faptul îndeplinit, hotări ca alegerea domnitorului trebuie să se facă, conform convențiunii din 1858 încă în vigoare, de către Adunare și numai dintre pământeni. „Dacă majoritatea“, — zicea hotărîrea conferinței — „fie a deputaților moldoveni, fie a deputaților munteni, ar cere, și unii și alții vor avea facultatea de a vota separat. În caz când majoritatea, fie moldovenească, fie muntenească, s'ar pronunța contra unirii, acest vot ar avea de urmare separațiunea celor două Principate“.

În așa stare se găsea unirea Principatelor la alegerea Regelui Carol.

Adunarea constituantă, deschisă la 28 aprilie, în ședința sa dela 1 maiu, confirmă votul Națiunii, cu unanimitatea voturilor exprimate (109 pentru și 6 abțineri), declarând că „voința nestrămutată a Principatelor-Unite este de a rămâne pururea o Românie una și nedespărțită, sub domnia ereditară a unui principe luat dintr'una din familiile suverane ale Occidentului“, și proclamă pe Principele Carol de Hohenzollern ca „Principe ereditar al României sub numele de Carol I“. Spre a satisface și dispozițiunii convențiunii din 1858, care cerea ca domnitorul ales să fie fiu de Român, și spre a curmă ori-ce opunere a puterilor la recunoașterea faptului îndeplinit, Adunarea votă, la suirea pe tron a Alesului Națiunii, legea pentru împământenirea familiei princiare de Hohenzollern.

Astfel fură înlăturate obiecțiunile ce conferența dela Paris făcea, pe temeiul convențiunii invocate, contra alegerii noului domn, cum și contra unirii ce nu era încă recunoscută ca definitivă.

Dificultățile ce alegerea săvârșită a avut să întâmpine încă, până la recunoașterea ei din partea Porții ca putere suzerană și a celorlalte puteri garante, au fost învinse numai după lungi și anevoioase negociațiuni. Cu multă înțelepciune politică, Domnitorul și bărbații ce conduceau atunci destinele României, ajutați de sprijinul Franței amice contra puterilor adversare (Turcia, Rusia și Austria), au adus la bun sfârșit opera de întemeiere a României contemporane.

În primele sale decrete domnești, cel de amnistie pentru crime și delictes politice și cel de numire a miniștrilor, Principele luă titlul de „Domn al României“. În decretele următoare, acest titlu fu înlocuit cu cel de „Domn al Românilor“. Numele de „România“, introdus în toate actele interne în locul celui de „Principatele-Unite Române“ de până atunci, n'a obținut recunoașterea tuturor puterilor decât mai târziu, nefiind admis de Turcia. Abia războiul pentru neatârnaire a înlăturat și această ultimă împotrivire.

Unirea astfel desăvârșită prin alegerea Principelui Carol fu sancționată prin constituția făcută sub noua domnie și

promulgată la 30 iunie 1866, care în art. 1 proclamă că „Principatele-Unite Române constituie un singur Stat indivizibil sub denumirea de România“. Aşa s'a îndeplinit constituirea noului Stat România, format prin desăvârşirea unirii, odată cu întemeierea dinastiei.

Trei secole trecuse dela prima manifestare în istorie a năzuinţelor pentru unire a ţerilor surori; trei secole de zbucium şi suferinţe, începute cu jertfa eroului-martir al unităţii naţionale, sacrificat pe câmpia Turdei pentru idealul sfânt al neamului ce aşteaptă încă înfăptuire, jertfă urmată de vremile de urgie cari ne-au adus desmembrarea trecătoare a Olteniei şi sfăşierea vechei Moldove prin desmembrarea Bucovinei şi Basarabiei; trei secole de zbucium şi suferinţe trecuse, până când domnia Regelui Carol a venit să consolideze unitatea Statului român şi să-i dea puterea de viaţă şi de luptă pentru înfăptuirea aspiraţiunilor naţionale.

Onorat auditoriu,

Năzuinţele pentru unire erau în strânsă legătură cu aspiraţiunea pentru întemeierea unei dinastii naţionale.

Ideea dinastică eră, în vechile Principate române, un principiu fundamental al Statului, chiar dela întemeierea lor.

Intemeiate odată cu dinastiile lor, Principatele române au păstrat mult timp o concepţie de Stat eminent dinastică. Succesiunea la tron eră rezervată exclusiv fiilor de domni, de regulă celui mai mare dintre dânsii. Cât timp erau vechile dinastii naţionale, Basarabii în Țara-Românească, Bogdan-Muşatinii în Moldova, ideea de Stat în ambele Principate eră nedespărţită de dinastiile moştenite; după concepţia de Stat, formată prin legătura dintre popor şi casa domnitoare, Statul eră una cu dinastia. Şi dacă drepturile moştenite ale dinastiilor, recunoscute şi respectate ca inviolabile, nu erau observate cu aceiaş rigoare faţă de persoana domnitorului, care în unele împrejurări putea fi înlocuit cu alt fiu de domn din familia domnitoare, ele totdeauna au fost păzite cu sfinţenie faţă cu dinastia însăş.

Cât timp Principatele au fost scutite de amestecul streinilor la ocuparea tronurilor, succesiunea urmă în mod re-

gulat, după obiceiul țerii, fără turburări izbitoare. În cele din urmă însă, amestecul Turcilor, cum și uneori al Ungurilor și Polonilor, a provocat certe pentru domnie cari le-au sfășiat înlăuntru, degenerând în lupte fratricide, și le-au umilit în afară. În aceste certe, au început a face pretențiuni la tron și fi naturali de domni, până atunci excluși dela succesiune.

Cu toate aceste funeste lupte, simțământul dinastic eră încă atât de puternic, încât nici un domn strein de dinastiile naționale n'a fost pe tronul Țerii-Românești până la căderea lui Mihai Viteazul; iar în Moldova, uzurpatorul Despot Vodă, primul domn strein de dinastia țerii, căută să-și legitimizeze domnia, pretinzându-se „nepot al bătrânului Ștefan Voevod“ și „moștenitor legitim“ al tronului.

Caracterul dinastic al domniilor în ambele Principate s'a menținut până în timpul lui Mihai Viteazul. Până atunci, ambele tronuri românești au fost ocupate, în regulă, prin fi de domni din vechile dinastii naționale. În asemenea succesiune, Mihai încheie șirul domniilor dinastice, ca domn al țărilor surori unite. Unind Țara-Românească și Moldova, împreună cu Ardealul, sub domnia sa, el cerea, în negociațiunile cu împăratul Rudolf II, și recunoașterea succesiunii ereditare a casei sale, „și pre feciori și pre fete“, în Țara-Românească și Moldova, iar în Ardeal (cu ținuturile românești din Ungaria) numai în linie bărbătească. Eră afirmarea tradițiunii dinastice, păstrată până atunci ca principiu fundamental al Statului.

După Mihai Viteazul, urmând în ambele Principate domni din diferite familii, concepția dinastică a Statului a căzut cu desființarea dinastiilor, în vreme ce decadența politică ce a urmat de aci a adus căderea tot mai umilitoare a Principatelor sub suzeranitatea turcească. Totuși tradiția dinastică n'a fost părăsită cu desăvârșire. Incercările de a întemeia noue dinastii, făcute în ambele Principate de Moghilești, probabil înrudiți în linie femeiască cu Mușatinii, apoi în Țara-Românească de Șerban Cantacuzino, descendent în linie femeiască din Basarabi, și de ginerele său Dimitrie Cantemir în Moldova, n'au izbutit. Domnia Fanarioților ce urmă apoi innăbuși aspirațiunile dinastice de până atunci.

Renașterea națională, inaugurată cu revoluția din 1821 care a pus capăt domniei Fanarioților, făcù să reînvie ideile mari ale vremilor trecute: ideea unirei, ideea dinastică, ideea neatârării.

În timpul restaurațiunii sub domnii pământenii, întemeierea unei dinastii și unirea, cele două temelii pe cari aveã să se ridice România, erau aspirațiunile naționale cele mai vii în ambele Principate. Între dorințele naționale, formulate pe la 1829 într'un proiect al partidului înaintat din Țara-Românească, cea dintâiu cerere erã unirea Țerii-Românești și Moldovei într'un singur Principat, neatârnat de Turcia și sub cârmuirea unui principe din familiile domni-toare în Germania, cu drept de moștenire.

Unirea, neatârarea, dinastia, arătate aci ca cele mai de frunte dorințe naționale, erau punctele de căpetenie ale programului național, atât în Țara-Românească cât și în Moldova, de atunci și până la îndeplinirea lor. La 1834, un trimis francez la București, baronul de Bois le Comte, spune, în raportul său, că toți cu câți a venit în atingere dintre oamenii cari iau oarecare parte la afacerile publice, atât în Țara-Românească cât și în Moldova, îi repetau mereu „unirea celor două Principate și așezarea unui principe strein“ ca cea dintâiu dorință națională. De asemenea consulul francez din Iași, într'un raport din 1835, zice: „Boierii și toată națiunea doresc un principe strein, dar care să nu fie nici rus, nici grec. Ei ar voi un principe german, și dorințele lor ar fi pe deplin satisfăcute dacă cele două Principate ar fi unite sub aceiaș domnie“.

Unirea sub un principe strein, adecã dintr'o dinastie europeană, cu preferință din Germania, erã înțeleasă numai sub o domnie ereditară, care să aducă stabilitate și să fie o cheazășie pentru unire și neatârare. Toți înțelegeau că aceste dorințe naționale nu se puteau aduce la îndeplinire cu un domn pământean, fie el ori-cât de bine ales. Atât rivalitatea inevitabilă între numeroșii aspiranți la tron din ambele țeri ce aveau să fie unite sub o singură domnie, cât și împrejurările din afară, cu influențele protivnice ale împărățiilor vecine (Turcia, Rusia și Austria), cari râvneau fiecare o influență predominantă în Principate, făceau impo-

sibilă întemeierea unei dinastii pământene. Acestea erau cuvintele pentru cari partidul național înaintat din ambele Principate cerea un principe strein, mai ales din familiile domnitoare în Germania, care să întemeieze dinastia Statului român unit.

Turcia suzerană și Rusia „protectoare“, secundate de Austria râvnitoare, se opuneau la realizarea acestei dorințe naționale, după care mai curând sau mai târziu trebuia să urmeze și neatârnrarea Principatelor, unite sub o dinastie dintr'o casă suzerană occidentală. În asemenea împrejurări, aspirațiunile naționale dela începutul renașterii au urmat să fie năbușite prin măsurile luate contra lor de către puterile interesate. Abia desființarea protectoratului rusesc prin pacea dela Paris din 1856 a făcut să reapară chestiunea domniei ereditare și a principelui strein.

Dorințele Principatelor în această privință au fost luate în deliberare în congresul dela Paris, în urma memoriilor ce ambii domni români de atunci, Grigore Ghica și Barbu Știrbei, au adresat congresului și cabinetului francez, cerând unirea celor două țeri sub un principe dintr'o dinastie europeană, cu drept de moștenire, ca cea mai de căpetenie dorință națională și ca singurul mijloc de a rezolvi în mod satisfăcător chestiunea Principatelor, atât în interesul lor cât și în interesul Europei.

Dar opunerea neînduplecată a Turciei, secundată mai ales de Austria, — opunere susținută cu cea din urmă rezistență, atât în congres, cât și în conferența întrunită în 1858 la Paris spre a hotări asupra dorințelor formulate de cele două Principate prin Adunările ad hoc din 1857, cari cereau „unirea Principatelor într'un singur Stat“, sub un „prinț strein cu moștenirea tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare de ale Europei“, — opunerea neînduplecată a Turciei a întârziat realizarea acestei dorințe naționale. Prin convenția din 1858, care stabilea noua organizare a Principatelor, conferența hotări ca domnitorul să poată fi ales numai dintre pământeni.

Urmarea fu alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Principatelor-Unite. Alesul primi coroana — cum el însuși zicea — „numai ca un depozit sacru“, destinat să fie remis,

la timpul său, principelui strein care va fi chemat să întemeieze dinastia. „Căci numai un principe strein“ — repetă el, la abdicarea sa — „poate închezășui viitorul României“.

Această chezășie ne-a adus-o alegerea Principelui Carol de Hohenzollern, întemeietorul dinastiei României. Prin el, aspirațiunile naționale, manifestate cu atâta stăruință în timpul restaurațiunii sub domnii pământeni, au ajuns să fie îndeplinite.

Unirea și dinastia, idei nedespărțite una de alta în manifestarea aspirațiunilor naționale dela începutul renașterii încoace, idei ce nu erau concepute una fără de alta și n'au fost aduse la îndeplinire decât una prin alta, sunt temeliile pe cari s'au ridicat România contemporană. Unirea a pregătit dinastia, întemeierea dinastiei a desăvârșit unirea, ambele au adus neatârnairea. Unirea, dinastia, neatârnairea, cele trei idei conducătoare ale renașterii noastre politice, au dat ființă Regatului român.

În această desvoltare a Statului român, ideea dinastică, ideea domniei ereditare, care prin stabilitate și autoritate să chezășuească unirea și neatârnairea, condițiunile neapărate ale prosperității și propășirii naționale, eră chiar dela început ideea cea fundamentală. Dar ea s'a putut realiza și s'a realizat numai prin personalitatea Suveranului, care cu stăruință și înțelepciune a învins atâtea și atâtea greutăți până a-și desăvârși opera, personalitate căreia contemporanii îi închină admirațiune și recunoștință, personalitate pe care posteritatea o va glorișica cât timp se va povesti istoria română.

Onorat auditoriu,

Dacă unirea și întemeierea dinastiei s'au realizat prin votul Națiunii și s'au desăvârșit prin personalitatea Alesului ei, cea de a treia din aspirațiunile naționale din epoca renașterii noastre politice, neatârnairea, este opera proprie a domniei Regelui întemeietor.

Când în 1866 Principele Carol, alesul Domn al Românilor, luă concediu dela regele Wilhelm I, capul casei de Hohenzollern, spre a plecă în România, acesta îi zicea că n'ar fi de demnitatea unui principe de Hohenzollern să se pună

sub autoritatea sultanului. Principele îi răspunse că pentru moment va recunoaște suzeranitatea turcească, însă cu gândul de a se liberă de ea, cucerind pe câmpul de bătaie neatâr-narea țerii ce l-a ales.

Cu acest gând, Carol de Hohenzollern se sui pe tronul României. În vederea acestui țel, Domnitorul care veni să înfăptuească neatâr-narea țerii și să întemeieze Regatul român și-a format oastea ce voiă s'o conducă la biruință. Această oaste, pentru care supremul ei căpitan avea cea mai deosebită îngrijire, eră creațiunea lui cea mai aleasă. Până în opt ani, organizarea armatei a fost desăvârșită așa încât, la manevrele din 1874, tânăra oaste română a provocat mirarea ofițerilor streini. Cu încredere într'însa, Domnitorul putea să zică, la inaugurarea monumentului lui Mihai Viteazul (8 noemvrie 1874): „Sunt sigur că timpul de bărbăție n'a trecut și că, în momentul de pericol, România se va sculă ca un singur om, spre a împlini ca în trecut datoria sa. Dea Dumnezeu ca în acel moment să pot răspunde și eu așteptărilor țerii.“

Iar când războiul eră la poartă, nime nu avea mai multă încredere în oastea română decât Domnitorul însuș, creatorul ei. „Eu am deplină încredere în tânăra mea armată, care arde de dorința de a se arătă“, scriea Principele, la începutul lui decemvrie 1876, către părintele său.

În puterea armată eră cheazășia neatâr-nării pe care Domnitorul voiă s'o dea țerii ce l-a ales pentru înfăptuirea aspirațiunilor ei.

Ca și idea dinastică, lupta pentru neatâr-nare a ilustrat epocele de strălucire ale Principatelor române sub vechile dinastii. Pentru neatâr-nare au luptat Basarab și Bogdan, întemeietorii principatelor și ai dinastiilor lor; pentru neatâr-nare au luptat Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare; pentru neatâr-nare și unire a luptat și murit Mihai Viteazul.

Dar dela biruința lui Mihai Viteazul asupra Turcilor, prin care el a scuturat jugul turcesc, țerile române căzând apoi și mai rău sub asupritoarea suzeranitate turcească, au trecut 282 de ani până când armele române au reperutat iarăși biruință asupra vrăjmașului secular: eră biruința Domnitorului Carol, prin care s'a consfințit neatâr-narea României.

În ajunul războiului pentru neatârnaire, întrunindu-se Adunările legiuitoare, în aprilie 1877, spre a face față împrejurărilor, Domnitorul zicea în mesagiul de deschidere: „Cât pentru mine, fiți siguri că-mi voi face datoria. Din ziua de când m'am suit pe acest tron, ilustrat prin atâția mari și glorioși domni, cugetările lor au devenit marea gândire a domniei mele: înălțarea României, împlinirea misiunii sale la gurile Dunărei și, mai presus de toate, menținerea drepturilor ei *ab antiquo*. Și întru îndeplinirea acestei sfinte datorii, fie bine încredințată țara mea că, în capul junei și bravei noastre armate, voi ști a plăti cu persoana mea“.

La 10 maiu următor, când se serbă a 11-a aniversară a suirii pe tron a Domnitorului, independența fu proclamată în mod solemn.

„La 10 maiu 1877“ — zicea mai târziu Domnitorul — „un puternic și bărbătesc freamăt făcù să tresară toți Românii dela o margine la alta; ei se grupară împrejurul meu, strigându-mi: Trage strămoșeasca spadă și reinvie zilele de glorie și de fericire ale Românilor! Fă țara independentă! Am mers vesel și plin de încredere, căci știam că aveam în urma mea un întreg popor“.

Un întreg popor se închină astăzi umbrei marelui Domn și Rege, care i-a lăsat o patrie liberă și independentă, încoronată cu regala coroană de oțel, tare și prosperă înlăuntru, respectată și temută în afară, înfăptuind cele mai scumpe aspirațiuni naționale ale generațiunilor ce ne-au precedat. Un întreg popor se închină luminoasei umbre a marelui Domn și Rege care i-a lăsat moștenire — cum însuș zice în testamentul său — „un Stat înzestrat cu o bună armată și cu toate mijloacele spre a putea menține frumoasa sa poziție și a realizà odată înaltele sale aspirațiuni“.

Când acum 15 luni, Regele Carol, încununat de gloria faptelor săvârșite în lunga și binecuvântata sa domnie, împlineă anii de domnie ai lui Ștefan cel Mare, pe care până atunci nimene din domnii țerii nu l-a ajuns, România serbă cel mai mare triumf ce Statul român și neamul românesc l-au avut în istorie, triumful de arbitru al păcii europene. Cu autoritatea ce înțelepciunea Regelui său și puterea ar-

matei sale i-au dat-o, ca Statul cel mai de frunte în Sud-estul Europei, ea a pus capăt crâncenului războiu balcanic și a dictat pacea dela București, prin care a îndeplinit, în numele civilizațiunii, umanității și dreptății, o operă de neperitoare glorie.

În vremi de mare cumpănă pentru civilizațiunea și soarta Europei, în vremi de mare cumpănă pentru țară și neam, Pronia a voit să recheme dintre noi pe marele Rege, a cărui binecuvântată domnie a fost cea mai lungă și cea mai strălucită în istoria țerii și una din cele mai lungi și mai roditoare în istoria lumii.

Se împlinește aproape jumătate de secol de când Intemeietorul dinastiei, al neatârării și al Regatului român a inaugurat o nouă eră în dezvoltarea Statului român și a neamului românesc. O nouă perioadă de înflorire și de înălțare națională a început cu noua formațiune a Statului, cu noua îndrumare a neamului pe calea progresului, a progresului ce se realizează în istorie, ducând omenirea mereu tot înainte spre perfecționare. O nouă generație s'a format, cu nouă aspirațiuni, cu nouă probleme.

Generația renașterii naționale a transmis generațiunii următoare problema unirii, a dinastiei și a neatârării, idealul visat de generația ce a născut pe patrioții creatori ai României contemporane. Această scumpă moștenire, încoronată cu regala coroană de oțel, a primit-o generația actuală, cu datoria de a o întări și spori pentru dezvoltarea ei în viitor. Vine acum rândul noiei generațiuni, cu nouele ei probleme.

Fie ca ea, înălțându-și sufletul și inimile, să se ridice la înălțimea noielor probleme naționale, fericit inaugurate sub glorioasa domnie a Intemeietorului dinastiei și al Regatului român, căruia slăvită să-i fie pomenirea, și gloria eternă.

Hârșit
1929 M.

11

1093

(15,000 lei)